In The Context of International Political Economy, The Comparison of IBSA Countries And Turkey

Asst. Prof. Arzu Al, Marmara University
Nur Aslan, Marmara University

Abstract

Along with the concept of the globalization, as a result of power shifts in the world, transition of the national and international regimes and increased activities of rising powers, the concept of global governance became important in the context of literature of international relations. Global governance can be named as an concept that aims to accept multilateral power centers, improve mutual respect and interaction between different actors, move national authorities to the international level, create democratic and non-hierarchial form of goverment stability. For the establıshment of original global governance system,it is possible to mention about three main pre-requisites that are reforms and regulation on political, economic and cultural orders.Through the reforms at the national and regional level, these three order should be brought into the line of logıc of the global governance. Because, these inaccessible and unheeded small regional problems can turn to be big threat for national security. Small economic crisis can turn to be big international financial crisis. Besides, in the concept of culture, different orijinal tradition and civilizations can be threat for the system of global governance. IBSA Dialogue Forum is a good example for the important global governance system. IBSA Dialogue Forum has been revealed after the signing of Bresiian Decleration in 2013. It is an association of three different countries (India, Brezilia and South Africa) that have different identities, different cultures in three different continents. These three countries initiated a dialogue process by identifying mutual attitude on political, economic and social issues. Thanks to this cooperation, these countries could interact each other and by getting away form protectionist policies they could improve their economies and they could be a role model in their continents. From this point, aim of this study is to evaluate contributions of IBSA Countries and Turkey to the global governance by analyzing economic and social indicators in the context of International Political Economy.

Keywords: Global Governance, IBSA, Turkey, International Political Economy, Order

Özet

Küreselleşme kavramı ile birlikte günümüz dünyasında yaşanan güç kaymaları, küresel etkiyle ulusal ve uluslararası rejimlerde meydana gelen dönüşümler ve yükselen güçlerin artan etkinliği sonucu olarak küresel yönetişim kavramı uluslararası ilişkiler literatüründe kullanılan önemli bir kavram haline gelmiştir. Küresel yönetişim, birden çok güç merkezinin kabulü, farklı aktörlerin karşılıklı ve saygıya dayalı etkileşimlerinin arttırılması, ulusal yetkilerin uluslararası düzeye taşınması, demokratik olan ve hiyerarşik istikrardan uzak bir yönetim biçimi oluşturmaya yönelik bir kavram olarak nitelendirilebilir. Özgün bir küresel yönetişim sisteminin kurulmasında, siyasal düzen, ekonomik düzen ve kültürel düzendeki reformlar ve düzenlemeler adı altında sıralanabilen üç temel ön koşuldan bahsetmek mümkündür. Ulusal ve bölgesel düzeyde yapılması gereken reformlar aracılığıyla bu üç düzen küresel yönetişim mantığına uygun hale getirilmelidir. Çünkü bölgesel ve ulusal anlamda erişilemeyen ve önemsenmeyen küçük bölgesel problemler uluslararası tehdit haline gelebilir; küçük başlayan ekonomik krizler büyük uluslararası finansal krizlere dönüşebilir. Bunun yanı sıra, kültürel anlamda farklı özgün geleneklerin ve medeniyetlerin canlanması küresel yönetişim sistemi açısından bir tehdit teşkil edebilir. IBSA Diyalog Forumu önem kazanan küresel yönetişim sistemi için güzel bir örnek teşkil etmektedir. IBSA Diyalog Forumu, 2013 Brezilya deklerasyonunun imzalanmasını takiben üç kıtada çok kültürlü, çok kimlikli üç farklı ülkenin (Hindistan- Brezilya- Güney Afrika) iş birliği ile ortaya çıkmış bir süreçtir. Bu üç ülke politik, ekonomik ve sosyal konularda ortak tutum belirleyerek bir diyalog süreci başlatmışlardır. Bu

iş birliği sayesinden bu ülkeler hem etkileşim içinde olacak, korumacı ekonomik politikalardan uzaklaşarak ekonomilerini geliştirecek ve kendi kıtalarında rol model olabileceklerdi. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı Uluslararası Politik Ekonomi bağlamında, söz konusu ülkeler ile Türkiye'yi hem ekonomik hem de sosyal göstergeler ışığında karşılaştırarak, onların küresel yönetişime katkılarının analiz edilmesi olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küresel yönetişim, IBSA, Türkiye, Uluslararası Politik Ekonomi, Düzen

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

1. GİRİŞ

Uluslararası sistemdeki sürekli devinim dünya düzeninde de köklü değişimlere ve dönüşümlere yol açmıştır. Bu dönüşümler sınıflandırıldığında; sanayi toplumundan bilgi toplumuna, fordist toplumdan esnek üretime, ulus devlet anlayışından küreselleşmiş dünyaya doğru dönüşümlerin yaşandığı görülmektedir (Tekeli,1996;49). Westfalya barışı ile güçlenen ulus devlet algısı, küreselleşmenin artmasıyla beraber önemini kaybetmeye başlamış; özellikle 1980 sonrası dönemde küreselleşme büyük bir ivme kazanarak benzeri görülmemiş bir ilerleme kaydetmiştir. Bir başka deyişle küreselleşme kavramı devletlerarası sınırları görünmez bir şekilde elimine etmiş; karşılıklı etkileşimi zorunlu hale getirmiştir. Yeni oluşan dünya düzeninde hiçbir devlet kendini izole ederek varlığını ve gücünü sürdüremeyecek duruma gelmiştir. 1980 sonrası dönemde küreselleşmenin büyük bir ivme kazanmasının birden fazla nedeni mevcut olmasına karşın başlıca neden olarak ekonomik anlamda gelişmeleri, uluslararası ticaret hacminin ve uluslararası sermaye akım hızlarının hızlı bir şekilde artmasını ve küresel üretim süreçlerinde yaşanan dönüşümleri saymak doğru olacaktır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yaşanan ekonomik ve sosyal anlamda kötü tecrübeler, bu tecrübelerin tekrar tekerrür etmemesini sağlamak adına bir şeyler yapma gerekliliğini oluşturmuş; İkinci Dünya Savaşı sonrası kötüye giden ekonomik sistemlerini düzene sokma ihtiyacı duyan özellikle batılı devletlerin etkisi sonucu küreselleşme dalgası dünyayı etkisi altına almaya başlamıştır. Her ne kadar çok kullanılan bir klişe gibi algılansa da küreselleşme genel anlamda yerel ve ulusal olarak iki yönlü ilerleyen bir sürece tekabül etmekte ve statik değil dinamik ve değişken bir yapı sergilemektedir.

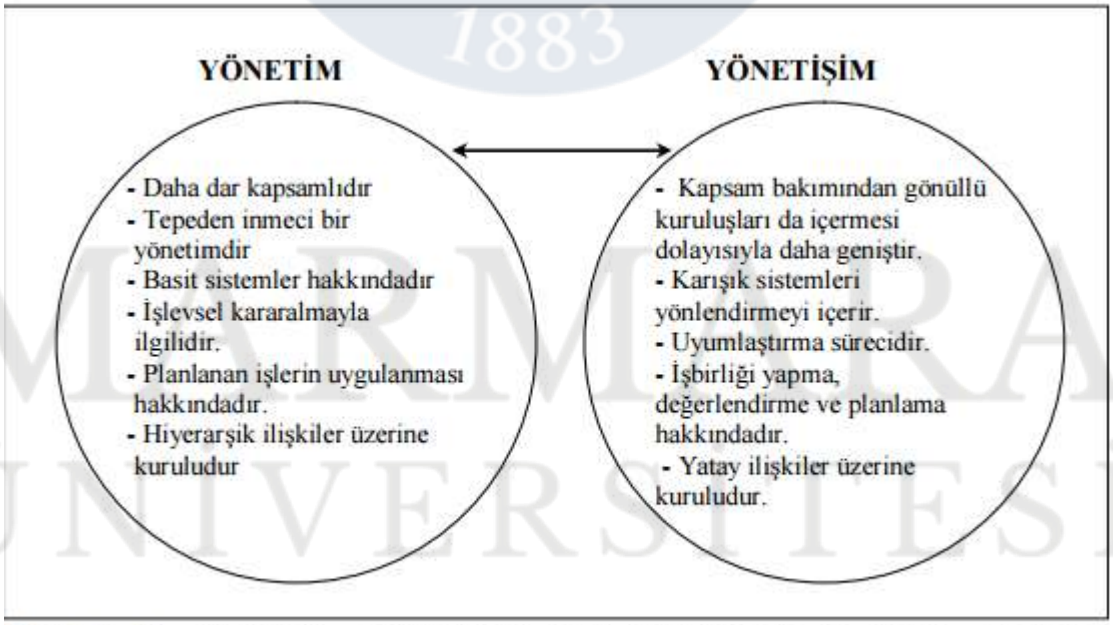
Gücün özellikle ekonomiye dayandığı bir uluslararası sistemde ekonomi politikalarındaki temel amaç insanların refah düzeylerini yükseltmektir. Ulus devlet anlayışının zayıflamaya başlayıp, bireyin ön plana çıkmasıyla birey odaklı düşünülüp, bireylerin refah seviyesi yükseldiğinde doğru orantılı olarak ülkelerin ve dolayısıyla dünyanın refah seviyesinin de yükseleceği öngörülmektedir. Başlangıç olarak imparatorlukların çökmesi, ulus devletlerin ortaya çıkması, sanayi devrimi ve sonrasında ortaya çıkan küreselleşme dalgası ile birlikte bazı ülke ve ülke gruplarının refah seviyeleri hızlıca artarken bazı ülkeler ve ülke grupları bu standardın çok altında kalmıştır. Gerek ekonomide gerek siyasette gerekse sosyal ve kültürel anlamda bazı ülkelerin ve ülke gruplarının öncülük ettiğini ve artan hegemonyaları ile birlikte diğer ülkeleri marjinalleştirdikleri görülmektedir. Daha öncede belirtildiği üzere oluşan yeni dünya düzeniyle artan karşılıklı bağımlılık ve etkileşim ile birlikte bir bölgede veya grupta yaşanan olumlu veya olumsuz gelişmelerin diğer ülke ve grupları olumlu veya olumsuz anlamda etkilemesi kaçınılmazdır. Buradan da anlaşılacağı üzere var olan uluslararası sistem artık yeni oluşan koşullara uyum sağlayamamakta ve karşı karşıya kaldığı sorunlar ile daha fazla sorgulanır hale gelmiştir. Sorgulama sonucu olarak yeni sistem arayışı özellikle hegemonik istikrar teorisinin reddi şeklinde vücut bulmuştur. Sonuç olarak da yeni bir yönetim anlayışı oluşturma gereksinimi ortaya çıkmış; bu gereksinim de ulusların ortak refah arayışına yol açmıştır (Özer,2006:62).Yönetişim kavramının da uluslararası ilişkiler literatüründe önem kazanması bu sürecin bir getirisidir demek yanlış olmayacaktır. 2008 küresel krizi ile birlikte ortaya koydukları ekonomik performans, istikrarlı büyüme oranları ve G20 içindeki etkinlikleri ile dikkat çeken BRICS gibi oluşumlar küresel yönetişimin önemli birer parçası haline gelmiştir. Özellikle son 15 yılda kesintisiz bir büyüme sergileyen ve bölgelerinde rol model olma kapasitesinde görülen farklı kıtalarda farklı toplumlarda güçlerini Güney- Güney işbirliği çerçevesinde şekillendiren IBSA ülkelerinin uluslararası platformdaki yeri ve literatürde popüler olan küresel yönetişime katkılarının ölçülmesi, irdelenmesi gereken önemli bir sorudur. Son yıllarda IBSA ülkelerinin dışında başka ülkeler de uluslararası alanda yükselen piyasalar olarak adlandırılmaya başlanmış ve bu ülkelerin de bu yeni ortaya çıkan yükselen güç oluşumuna katılması görüşleri ortaya atılmıştır. Bu bağlamda Türkiye de IBSA ülkeleri gibi

demografik çeşitliliği olan, giriştiği ekonomik ve siyasal reformlar aracılığı ile bölgesel bazda rol model olma çabasında ve kapasitesinde olan bir ülke olarak IBSA ülkeleri ile karşılaştırılması söylem ve pratik uygulama dengesinin analizi açısından somut veriler ortaya koyacaktır.

IBSA ve Türkiye'nin küresel yönetişime sundukları katkıları karşılaştırmalı olarak ele alacak olan bu çalışmada öncelikle küresel yönetişim kavramı derinlemesine irdelenecek, daha sonra 2003 yılında Brezilya Deklerasyonu ile ortaya atılan IBSA Diyalog forumu küresel yönetişim anlamında taşıdığı önem bazında irdelenecek ve üye ülkelerin ekonomik büyüme trendleri, uluslararası ticaret hacimleri gibi noktalar temel alınarak küresel yönetişime etki bazında irdelenecek ve çalışmanın son bölümünde de Türkiye çalışmaya dâhil edilerek karşılaştırmalı bir analiz yapılacaktır.

2. KÜRESEL YÖNETİŞİM

Yönetim ve yönetişim kavramları her ne kadar ilk bakışta aynı gibi algılansa da sistematik anlamda farklılıklar taşımakta ve bu nedenle uluslararası sistemdeki yeni vizyon arayışında yönetişim kavramına vurgu yapılmaktadır. Hükümet etmek anlamı taşıyan yönetim kavramı hiyerarşik anlamda hegemonik bürokratik bir yapıya tekabül ederken; yönetişim kavramı yönetim sürecinde rol oynayan farklı aktörler (devletler, uluslararası aktörler, sivil toplum kuruluşları vs.) arasındaki etkileşimi, hiyerarşik yerine heterarşik bir yapıya vurgu yapmaktadır (Yüksel,2000:145). Heterarşi, karşılıklı ilişki ve bağımlılık halindeki faaliyetlerin eşgüdümünü ve kendi kendini organize eden kişiler arası ağları, örgütler arası eşgüdümü ve sistemler arası döngüyü içermektedir (Özer,2000:62). Bir başka deyişle yönetişim kavramı birçok güç merkezinin var olduğu bir yapı anlamına gelir (Davutoğlu,2012:5). Bu tanımlar doğrultusunda anlaşılabilir ki yönetişim kavramı güç, hegemonya ve emperyalizm ile çelişir. Çoklu güç merkezlerinin olması bu merkezlerin arasında oluşabilecek hiyerarşik düzeni engeller ve bu şekilde bir aktör diğeri üzerinde hâkimiyet kuramaz.

Kaynak: S. Fitzpatrick, "Govarnance and Management in Large Australian Organisations", **International Journal of Production Ekonomics**, No: 75, 2002, s. 98.

Küresel yönetişim, Bretton Woods sistemi ile oluşturulan ekonomik düzenin günümüz ekopolitiğinde yeniden şekillenmesidir. Değişim yönü hegemonik istikrar teorisine aykırı bir şekilde işlemektedir. Küreselleşme eğilimlerinin uluslararası sınırları ortadan kaldırdığı, bölgesel ekonomik ve siyasi krizlerin küresel nitelik kazanmasının son derece kolaylaştığı bir ortamda tek kutuplu bir yönetişim anlayışından bahsetmek mümkün değildir. Günümüz uluslararası sistemindeki bağlantı ve birbirine bağlılık nedeniyle yerel başlayan olayların

sadece yerel düzlemde kalmayıp kısa sürede uluslararası düzeyde etkiler oluşturabileceği görülür. Bu nedenle küresel yönetişim sadece tercihsel bir yeni yönetim anlayışı olmaktan çıkıp, dönüşen ve gelişen uluslararası sistemde bir zorunluluk halini almıştır. Davutoğlu (2012), özgün küresel yönetişimin üç temel ön koşulu olduğundan bahsetmiştir. Bunları siyasal düzen, ekonomik düzen ve kültürel başlıkları altında sıralamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya toplumunun Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen siyasal düzeni küresel yönetişimin temel dayanaklarından biri olmasına rağmen, Birleşmiş Milletler kendi içinde reform sürecine tabii tutulmalıdır. 5 daimi üyenin varlığı ve karar alma mekanizmaları da bu daimi üyelerin aşikâr, hegemonik ve hiyerarşik yetkileri Birleşmiş Milletlerin Özgün küresel yönetişim için etkisinin, güvenilirliğinin ve uluslararası çatışmalar karşısındaki etkinliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Güvenlik konseyi şu anki yapısıyla tüm dünya devletlerini adil ve eşit temsil yapısına sahip olmamakla beraber yönetişim ve uluslararası barışın ve eşitliğin önünde engel teşkil etmektedir (Davutoğlu,2012:8-9). Bu nedenle Birleşmiş Milletler reformu için ölçüt temsili ve kapsayıcı kurumlara doğru dönüşüm olmalıdır. Çerçevenin daimi üyeler sınırından çıkıp; küresel yönetişim kavramına uygun olarak bölgesel örgütler ile ve bölgesel düzenlerle yapıcı bir ilişki geliştirmek yönünde evrilmesi gerekmektedir. Çünkü alt bölgesel düzende mikro krizler yönetilemezse bu krizler bölgesel krizlere rahatlık ile dönüşebilir ve sonrasında kolaylıkla da küresel düzeni etkileyen uluslararası krizlere neden olabilirler. Daha önce bahsedildiği gibi artık düzlem yerel olmaktan çıkıp evrensel olmuştur.

Ekonomik düzen Bretton Woods sistemiyle kurulan Dünya Bankası ve IMF öncülüğünde yürütülen neo-liberal uygulamaların bir sonucu olarak küresel yönetişimin ikinci ayağını oluşturmaktadır. Günümüz dünyasında teknolojik gelişmeler ile üretim ve ekonomik etkileşimlerin doğası hızlı bir şekilde değişmiş, maliye ve mali piyasalar da bu değişime bağlı olarak bir değişim sürecine girmiştir. Dolayısıyla sermaye transferlerinin anlık olarak gerçekleşebildiği, ekonomik krizlerin de bu serbest ve ortak para, sermaye ve ticari ilişkiler sebebiyle hızlı yayılma olasılığının artması sebebiyle, ekonomik karşılıklı bağımlılık çok hassas ve önemli bir noktaya gelmiştir. Mali piyasalardaki bu hızla dönüşüme rağmen mali sektörün içinde faaliyet gösteren yapılar bu dönüşüme ayak diremiş; var olan yapıları ile varlıklarını sürdürmeye çalışmaya devam etmişlerdir (Davutoğlu,2012: 11). Son yıllardaki mali krizlere ve küresel ekonomik faaliyetlerin dönüşümlerine istinaden kayda tek girişim resmi olmayan G20'nin kurulması olmasına rağmen, var olan yapıların henüz ciddi bir reforma tabii tutulmamış olması kesin ve hızlı bir ilerleyiş kaydedilmesi önünde engeldir. Bir taraf lehine kurulan ekonomik ve ticari düzenin yıkıcı etkisi, spekülatif para ve sermaye hareketliliğinin balon etkisiyle patlamaya hazır olması küresel yönetişimde ekonomik düzenin sağlam temeller üzerine oturtulmasını gerekli kılmaktadır. Washington Konsensüsü ile gelişen, IMF ve Dünya Bankası tarafından karşılık bulan yapısal uyum ve reform hareketleri istikrarlı ve sürdürülebilir bir politik sistem açısından titizlikle sürdürülmelidir. Bu noktada vurgulamak gerekir ki yapısal uyum paketleri ve reformlar ulus devletler açısında sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası eşit temsil ihtiyacını karşılama baz alınarak şekillendirilmeli; sadece belli gelişmiş ülkeleri baz alan adil olmayan politikalar üretilmesinin önüne geçilmelidir (Davutoğlu,2012: 11-13).

Küresel yönetişimin son ayağı da kültürel düzendir. Uluslararası arenada emek, sermaye, toprak, girişimci, bilgi gibi üretim faktörlerinin dolaşımı giderek artan bir serbestliğe kavuşmasıyla ihtiyaçlar ve ihtiyaçlara karşılık veren tüketim alışkanlıkları da ortaklaşmaya başlamıştır. Bir başka deyişle küresel kültürün yaygınlaşması ile aynı şeylere para harcama, insanların alışkanlıklar açısından birbirine yaklaşması artmıştır. Dünya üzerindeki her coğrafya kendi kültürel mirasına sahiptir ve yeni oluşan dünya düzeni ile birlikte, karşılıklı hareketliliğin ve bağımlılığın artmasıyla bölgeler ve ülkeler arası yeni ittifaklar doğmaya başlamıştır. Özgün gelenekler ve medeniyetlerin yeniden canlanması, küresel yönetişim için bir tehdit oluşturacağından, Birleşmiş Milletler, bu tehdidin önüne geçmek için, çok kültürlülük temelinde ortak yaşam alanı oluşturma amacı güden Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı'nı

oluşturmuş ve bu çerçevede oluşturulan bu ittifak küresel yönetişimin önemli bir aracı konumuna gelmiştir (Davutoğlu,2012). Bu noktada belirtmek gerekir ki var olan tüm çabalara rağmen gelişmiş ülkelerin ekonomik ve siyasi düzlemde olduğu kadar kültürel anlamda da hegemonyaları ve diğer gelişmekte olan ülkelerin marjinalleştirmeleri, küresel yönetişimin oluşturulması önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda farklı bölgesel ittifaklar sayesinde gelişmiş ülkelerin hegemonyaları kırılarak, diğer düzlemlerde olduğu kadar kültürel anlamda da gelişmekte olan ülkelerin de eşit ve adil temsil edilme şansı yakalanmaktadır.

3. IBSA DİYALOG FORUMU

IBSA Diyalog forumu küresel yönetişim anlamında atılan önemli adımlardan biri olarak kabul edilebilir. IBSA diyalog forumu üç farklı kıtadan, çoğulcu, çok kültürlü, çok ırklı kültürlerin sürdürülebilir kalkınma yolunda ilerleme hem kendi halkları hem de gelişmekte olan ülkelerdeki insanların refah seviyelerini arttırma yolunda Güney- Güney işbirliğini baz alan taahhüdü olarak adlandırılabilir (IBSA,2016). Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika arasında olan bu diyalog süreci 2003 yılında Brezilya Deklarasyonu ile açıklanmıştır. Bu üç ülke bu deklarasyon ile politik, ekonomik ve sosyal konularda ortak tutum belirleme yönünde mutabık kalarak, demokrasi, hukukun üstünlüğü, kapsamlı ve sürdürülebilir bir kalkınma taahhüdü ile oluşmuş; var olan uluslararası sistemdeki marjinalleşmeyi önlemeyi temel alarak, kendi kıtalarında da rol model olmayı amaçlamışlardır. Bunun yanı sıra bu diyalog süreci ile ülkeler yeni uluslararası dünya düzeninin yapılanmasına katkıda bulunmayı, küresel meselelerde seslerini duyurmayı, ve çeşitli bölgeler ile bağlarını kuvvetlendirmeyi hedeflediklerini vurgulamaktadırlar (IBSA,2016). On altı farklı çalışma grubu ve hükümetler arası görüşmeler ile sınırlı kalmayan "people to people" yürütülen işbirliği çabaları 5 farklı forumda sürdürülmüştür. Deklerasyonun ertesinde üç yıl sonra 2006 yılında ilki Brezilya'da gerçekleştirilmiş olan forumların sonuncusu Tshwane Güney Afrika'da gerçekleştirilmiştir. Bu son forumu takiben Çin ve Rusya ile BRICS yapılanması içinde işbirliği çabaları daha fazla hız kazanmıştır. Buradan hareketle, bu çalışma Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika'nın IBSA ile başlamış ve daha sonra Çin ve Rusya'nın da katılımıyla BRICS adı altında devam eden bölgesel liderlik ve uluslararası sistemde var olma mücadelesini küresel yönetişime katkı bağlamında ele alacaktır.

Yukarıda açıkladığımız gibi dönüşüme uğrayan uluslararası sistem içinde bazı ülkelerin refah seviyeleri ciddi oranlarda artarken bazı ülkeler veya ülke grupları marjinalleşmeye devam etmekte; önemli oranda genel skalanın altında kalmaktadır. 1975 yılında oluşturulan G7 grubu (Fransa, Almanya, İngiltere, ABD, İtalya, Japonya, Kanada), bu süreci takiben dünyanın refah düzeyi en fazla artan ve en gelişmiş ekonomileri olarak adlandırılmaktadırlar. Yapılan istatistiklerde bu yükseliş ve refah seviyesinin artışında ülkeler arasındaki işbirliği, dışa açık ve ihracata dayalı büyüme modellerinin geliştirilmesinin payının büyük olduğu görülmektedir (Sandalcılar, 2012-4165). IBSA Diyalog forumu ile uluslararası sahnede önemli bir şekilde ortaya çıkan BRICS, 2000'li yılların başlarından itibaren yükselen piyasalar olarak nitelendirilmektedir (O'Neill,2001-1-16). Goldman Sachs ilk kez BRIC kısaltmasını kullanarak söz konusu ülkelerin ekonomik potansiyellerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Onun tahminlerine göre 2032 yılında BRICS ekonomileri en az G7 ülkeleri kadar güçlü ve büyük bir konuma gelecektir (Haıbın,2012:1). Bir başka deyişle, ekonomik göstergeler esas alındığında analizler sonucu global ekonomik gücün yakın gelecekte geleneksel ekonomik lider olarak gösterilen G7 grubundan, BRICS grubuna geçebileceği, ve dünyanın ekonomik liderliği konumuna BRICS ülkelerinin oturacağı iddia edilmektedir (Frank ve Frank,2010:46-54). İstatistiki veriler incelenerek ülkelerin gelişme hızları analiz edilmeye başlandığında Goldman'ın tahminlerinin doğru çıkacağı konusu daha artan bir şekilde kabul görmektedir.

IBSA ülkeleri için diyalog süreci ile başlayan fırsatlar kadar engellerin de söz konusu olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Liberal dünyada artan küresel rekabet ile Afrika kıtasındaki ekonomik fırsatlar IBSA ülkeleri açısından önemli bir test oldu (Vierira &

Alden,2011:507-528). Emperyal gelişmiş ekonomilerin de odağında olan bir coğrafyada Güney Afrika'nın bölgesel ittifak ve bölgesel liderlik çağrısı yapması tabii ki engeller ile karşılaşmaya mahkumdu. Güney Afrika gibi Brezilya ve Çin de bölgesel liderlik konusunda hem bölge içinde hem de büyük güçler tarafından ciddi zorluklar ile karşılaşmaktadır (Haibin,2012:1). Diğer yandan karşılaşılan bir başka zorluk ülkelerin iç dinamikleri yüzünden yaşadığı sürdürülebilirlik ve kurumsal kapasite açısından zorluklardır (Öniş & Kutlay,2015:20-23). Kesintisiz büyüme rakamlarının, adil gelir dağılımı ve insani kalkınmışlık oranlarında karşılık bulmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra hala aşırı yoksulluk ve siyasi sorunlar ile karşı karşıya kalan bir Güney Afrika söz konusudur (Vierira & Alden,2011:507-528).

Güney Afrika dış politikası uluslararası platformda kabul görmüş olmasına rağmen, ülke sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan modeli yurtdışında aramaya devam etmektedir (Alden & Schoeman,2015:25). Buna karşın, Güney Afrika bölgesel liderlik kapsamında Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne Afrika'da en çok katkı sağlayan ülke olmuştur. Brezilya dış politikada küresel arenada pazarlık gücü elde etmek için çok taraflı koalisyonları ve ikili ilişkileri güçlendirmeyi hedefleyen, Güney –Güney işbirliği yanında Güney- Kuzey işbirliğine de odaklanan açık bir siyasi boyuta sahip (Milani,2015:28). Küresel yönetişimle gündeme gelen çok taraflı sistem arayışı ile Brezilya dış politikasında birçok hükümet dışı örgüt de aktif şekilde rol oynamaktadır. Hindistan açısından da uluslararası aktivizm iç demokratik kurumsallaşmanın devamına bağlı olarak sürmeye devam etmektedir. Etnik ve kültürel çeşitlilik açısından yönetilmesi zor bir ülke olmasına rağmen Hindistan, demokrasi konusunda büyük bir birikim elde etmiş konumdadır (Kutlay & Öniş, 2015:20-23).

Son yıllarda BRICS ülkeleri dışında başka ülkelerde, uluslararası arenada yükselen piyasalar olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Bu yükselen piyasalar olarak adlandırılan ülkelerin de BRICS'e dâhil edilmesi fikri gündeme gelmiştir (Sandalcılar,2012:4165). Türkiye küreselleşmenin boyutlarından jeo-stratejik konumu ve coğrafyasında barındırdığı insan topluluklarının çeşitliği dolayısıyla dünyadaki birçok ülkeye kıyasla daha fazla etkilenmiştir. Bu uluslararası dinamiklere uyum sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşebilmek için Türkiye ekonomisi, 1980 sonrası dönemde, liberalleşme ile köklü bir değişime girmiştir. Ekonominin yanı sıra, mevcut siyasi küreselleşme boyutları çerçevesinde Türkiye demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, kadının statüsü, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi temel küresel yönetişim ilkeleri çerçevesinde büyük mesafe kat etmiştir. Küreselleşmenin güvenlik boyutu kapsamında özellikle var olduğu coğrafya nedeniyle uluslararası terörizm ile mücadele, silahların kontrolü ve silahsızlanma, yasadışı göç gibi konular ile daha fazla ilgilenme zorunluluğu duymuş; bu konularda bölgesel ve uluslararası anlamda birçok işbirliğinde öncü rol oynamaya çalışmıştır (Bayar,2015:33). Sonuç olarak Türkiye'de IBSA ülkeleri gibi yeni dönüşen uluslararası sistemin inşasında aktif rol oynamış; küresel yönetişim ilkeleri neticesinde bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2002 sonrası dönemde benimsediği dış politika sayesinde IBSA ülkeleri gibi hem bölgesel hem de uluslararası ittifaklara yönelmekle beraber, bölgesel anlamda rol model ve lider olma amacı taşımaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmada küresel yönetişim kavramında güzel ve önemli örnek teşkil eden IBSA ülkeleri yanında Türkiye'yi de analize dâhil etmek daha kapsamlı bir bakış açısı sunacak, genel trendler çerçevesinde Türkiye'nin de BRICS'e dâhil edilip edilmeme olasılığı da daha iyi bir analiz imkânı bulacaktır.

4. IBSA-TÜRKİYE ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde birtakım istatistiksel veriler ile IBSA ülkelerinin finansal katılım, personel katılım ve fikirsel katılım düzeylerinde küresel yönetişime etkileri analiz edilecek, bunun yanı sıra, Türkiye ve IBSA ülkelerinin genel dünya istatistiklerindeki yerleri tayin edilmeye çalışılacaktır. Ülkelerin ekonomik performanslarını ölçmek için kullanılan temel göstergelerden biri de büyüme oranlarıdır. Büyüme oranı, GSYİH'nin bir önceki yıla göre reel artış hızını gösterir. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, her ülke koşullarını ve o

ülkelerin gelişim hızlarının sonucunda ortaya çıkan sonuçlarını genel seviyeye göre değerlendirmek yanlış olacaktır. Bu nedenle daha doğru bir analiz ve sonucunda çıkarım yapabilmek adına ülkelerin gelişme oranlarını yine o ülke istatistikleri içinde değerlendirmek gerekmektedir. Aynı zamanda ekonomik büyümenin bir noktadan sonra daha istikrarlı gideceği gerçeği yok sayılmamalıdır.

Tablo 1: Uyarlanmış Net Milli Gelir (Yıllık % Büyüme)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	9.4	5.7	5.6	-0.6	-4.3	9.6	6.2	1.6	5.0	3.2
Brezilya	2.1	4.7	6.3	4.7	1.4	4.2	4.4	-0.6	1.5	2.8
Güney Afrika	6.6	6.1	3.7	-1.2	5.3	4.1	4.1	2.3	0.2	1.1
Hindistan	9.2	8.6	8.6	7.2	1.4	8.6	7.4	5.2	5.8	7.1
AB	1.8	3.1	3.1	-1.1	-3.7	2.1	1.0	-1.0	0.6	1.8
ABD	2.6	3.5	-0.1	-2.8	-0.9	3.3	2.1	3.6	1.3	2.9

Kaynak: Dünya Bankası, 2016

Tablo 1'de Türkiye'nin ve IBSA ülkelerinin yanı sıra Avrupa Birliği ülkelerinin (toplam anlamda) ve ABD'nin yıllık büyüme oranları verilmektedir. Büyüme hızları karşılaştırıldığında IBSA ülkelerinin ve Türkiye'nin büyüme oranlarının AB ve ABD'ye oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu nolktada vurgulanması gerekir ki ABD ve AB'nin büyüme oranlarının daha yavaş olması şimdi var olan koşullarda diğer söz konusu ülkelerin ekonomik anlamda onlarda daha yüksek olduğu anlamına gelmez; çünkü daha önce de belirtildiği üzere ekonomik büyüme bir yerden sonra özü gereği daha istikrarlı gerçekleşecektir. Buna karşın, bu büyüme hızları ile devam edilirse Goldman'ın öngörülerinin gerçekleşebileceği olasılığı daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca en istikrarlı ve büyüme hızı en büyük olan ülke Hindistan olmuştur. Yine Türkiye ve IBSA ülkelerinin 10 yıllık büyüme oranlarının analiz edildiği bu tabloda büyüme oranı negatife düşmeyen tek ülkenin de Hindistan olduğu görülebilir. 2008 finansal krizi sonrası veriler incelendiğinde krizi takip eden süreçte sadece IBSA ülkeleri genel anlamda negatif büyüme sergilememiştir. Türkiye, ABD ve AB ortalama 2,97 oranında negatif büyüme sergilemelerine rağmen; IBSA ülkeleri 2009 yılında ortalama 5,9 oranında pozitif büyüme gerçekleştirmişlerdir (World Bank, 2016). Hindistan genel anlamda 2005-2015 yılları arasında hem IBSA ülkeleri içinde hem de Türkiye, AB ve ABD'ye oranla daha fazla ekonomik büyüme sergilemesine rağmen kişi başına düşen milli gelir bakımında diğer ülkelerin gerisinde kalmaktadır.[1]

Tablo 2: Kişi Başına Uyarlanmış Net Milli Gelir (Sabit 2010 ABD $)

	Türkiye	Brezilya	Güney Afrika	Hindistan	Avrupa Birliği	ABD
2005	8,616.5	7,338.1	5,381.3	863.9	27,505.2	41,477.2
2006	8,996.3	7,591.6	5,633.8	923.4	28,242.0	42,517.0
2007	9,390.3	7,983.8	5,758.9	988.2	28,998.9	42,062.0
2008	9,221.3	8,273.0	5,607.9	1,000.4	28,568.1	40,504.0
2009	8,712.8	8,304.1	5,817.5	1,098.4	27,431.6	39,809.0
2010	9,410.4	9,396.0	5,966.5	1,176.6	27,958.6	40,797.1

[1] Bakınız: Tablo 2

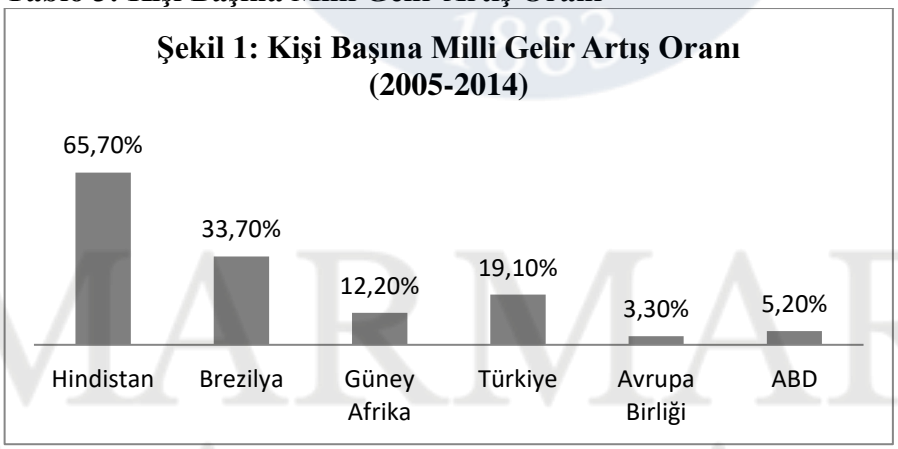
2011	9,832.2	9,719.3	6,115.3	1,246.8	28,189.1	41,327.4
2012	9,808.8	9,574.0	6,158.5	1,294.4	27,930.8	42,508.8
2013	10,115.1	9,626.3	6,073.5	1,352.1	27,947.1	42,746.5
2014	10,266.5	9,813.0	6,041.6	1,430.5	28,422.0	43,650.4

Kaynak: Dünya Bankası, 2016

Bu geride kalmanın nedeni ise büyüme oranının hızlı olmasına rağmen 2015 yılı itibariyle Hindistan'ın nüfusunun 1,3 milyar olmasıdır. Hatta nüfus büyüme hızı baz alındığında Hindistan'ın nüfusunun yakın gelecekte Çin'in nüfusunu geçeceği iddia edilmektedir (World Bank,2016). Örneğin 2015 yılı nüfus artış hızları dikkate alındığında Çin'in nüfus artış hızı yıllık 0,5 olmasına rağmen, Hindistan'ın nüfus artış hızı 1,2 olarak ölçülmüştür (World Bank,2016). Bunun yanı sıra Hindistan hizmet üreten endüstriler yerine düşük ücretli üretime önem vererek büyüme planına başladığı için büyüme oranları yüksek bile olsa kişi başına düşen milli gelir az görünmektedir. Nüfus artışı ve yoğunlaşılan endüstri türünü beraber değerlendirerek analiz yapmak doğruya en yakın sonucu verecektir.

Tablo 2'de ayrıca görülebilir ki Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir oranı AB ve ABD'den daha fazla artış göstermiştir. Hindistan en düşük kişi başına milli gelire sahip olmasına rağmen 10 yıllık süreçte kişi başına düşen milli gelirini en fazla arttıran ülke olmuştur. Hindistan'ın kişi başına düşen milli geliri % 65,7 artış göstermesine rağmen, bu artış oranı AB'de 3,30 ve ABD'de 5,20 olmuştur. Türkiye de 10 yıllık periyotta kişi başına milli gelirde sergilediği 19,10 artış oranıyla ABD ve AB'nin üstünde yer almaktadır.

Tablo 3: Kişi Başına Milli Gelir Artış Oranı

Küresel yönetişim kavramından bağımsız olarak ülkelerin ekonomik performansları kısaca analiz edildikten sonra IBSA ve Türkiye'nin küresel yönetişime katkısını daha net analiz edebilmek için indekslenmiş veriler üzerinden gitmek daha faydalı olacaktır. Buna göre daha önce de belirtildiği gibi küresel yönetişime katkı; personel katkısı, finansal katkı ve fikirsel katkı olmak üzere üç farklı boyutta analiz edilmiştir. Tablo 3'de görülebileceği üzere personel anlamda en fazla katkı, Barış gücü katkısı anlamında Brezilya tarafından, Birleşmiş Milletler personel katkısı anlamında da Güney Afrika tarafından yapılmıştır. Türkiye personel katkı anlamında IBSA ülkelerinin gerisinde yer almaktadır. Finansal Katkı Düzleminde uyuşturucu ve suçlarla mücadele kapsamında Brezilya, küresel sağlık anlamında Hindistan, fakirlik ve insani yardım anlamında Brezilya, Çevre Koruma anlamında Hindistan, İnsan Hakları anlamında Brezilya, İş standartları anlamında Güney Afrika ve Aidatlar anlamında Hindistan küresel yönetişime katkı anlamında başı çekmektedir (Dal, E ve diğerleri,2016:37). Genel olarak Hindistan ve Brezilya'nın ilk sıralarda yer aldığını hatta Brezilya'nın Hindistan'a Güney

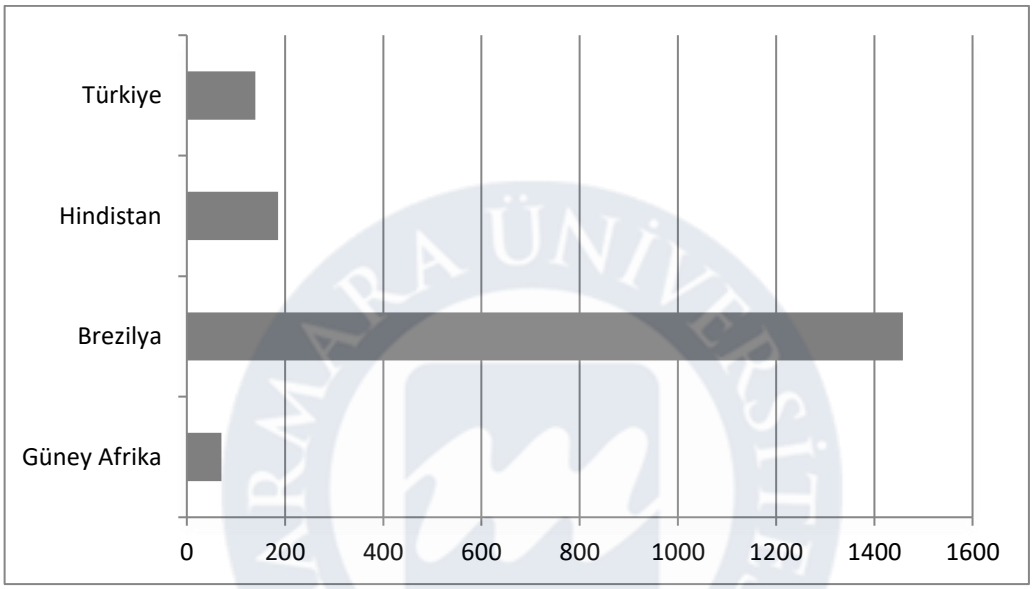
Afrika'ya ve Türkiye'ye oranla finansal katkı anlamında küresel yönetişime en çok katkı sağlayan ülke olduğunu söylemek doğru olacaktır. Bu nokta da şunu belirtmek gerekir ki BM nezdinde yürütülmeyen çalışmalar akademik düzlemde küresel yönetişim indeksinde yer almamaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin Suriye krizi ile beraber yoğunlaştığı insani yardım faaliyetleri birçok ülkenin üstünde olmasına rağmen, bu faaliyetler BM nezdinde yürütülmediğinden, Türkiye IBSA ülkelerinin gerisinde yer almakta ama bu veri reel anlamda gerçeği ifade etmekte yetersiz kalmaktadır. Son olarak fikirsel katkı anlamında Hindistan genel anlamda en başta yer alırken, Türkiye, NGO toplantı katılım başlığı altında küresel yönetişime en fazla katkıyı sağlayan ülkedir (Dal, E ve diğerleri,2016:37).

Tablo 4:[2] Türkiye ve IBSA ülkelerinin küresel yönetişime katkısı, 2005-2014

Ülke	**Türkiye**	**Hindistan**	**Brezilya**	**G. Afrika**
Personel Katkı	**3,75**	**2,75**	**3**	**2,25**
Barış Gücü Katkısı′	4	2	1,5	3,5
BM Personeli″	3,5	3,5	4,5	1
Finansal Katkı	**4,6**	**3,19**	**3**	**3,69**
Uyuşturucu ve Suç‴	4	4	1	5
Küresel Sağlık‴	4,3	2	4,5	5,67
Fakirlik ve İnsani Yardım‴	4,5	2,75	1,5	4
Çevre Koruma‴	3,83	2	3,67	3,83
İnsan Hakları‴	4,4	4,1	3,1	3,3
İş Standartları‴	6	6	3	1
Aidatlar‴	5,25	1,5	4,25	3
Fikirsel Katkı	**3,81**	**2,35**	**4,77**	**3,03**
NGO Toplantı Katılımı′	2,44	2,89	4,56	3,11
NGO Toplantı Katılımı‴″	3,78	1	5	4
Genel Katkı	**4,05**	**2,76**	**3,59**	**2,99**

[2] ′nüfusa oranla, ″nüfus ve GSYİH oranla, ‴GSYİH ve KBDG'e oranla, ‴′KBDG'e oranla Değer 1'e yaklaştıkça küresel yönetişime katkı artmakta, 1'den uzaklaştıkça azalmaktadır.

Tablo 5: Türkiye ve IBSA Ülkelerinin BM Kurum, Fon ve Programlarına Gönüllü Katkısı, 2010-2013 (milyon $)

Kaynak: *Analist 2016/65, Türkiye'nin Küresel Yönetişime Katkısı BRICS Ülkeleriyle Mukayeseli Bir Analizi*

IBSA ve Türkiye'nin 34 BM kurum, fon ve programlarına 2010-2013 yılları arasında yaptığı gönüllü katkılar da incelendiğinde tablo 4'de görülebileceği üzere en fazla katkıyı Brezilya'nın yaptığı görülmektedir. Türkiye'nin katkısı nispeten diğer IBSA ülkelerine göre daha azdır.

5.SONUÇ

Sonuç olarak, değişen güç dengeleri ve bununla bağlantılı olarak uluslararası sistemin değişen yapısı nedeniyle, yönetim anlayışında da bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Önceleri hiyerarşik bir yapının hüküm sürdüğü ve devletlerin en büyük merkezi hâkimiyet noktası olduğu uluslararası sistemin yerini, devletlerin yanında farklı aktörlerin de yer aldığı, hiyerarşik yerine heterarşik bir ilişki yumağının söz konusu olduğu bir düzen almıştır. Bütün bu değişimin en önemli nedeninin küreselleşme olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Küreselleşme neticesinde bir yerde yaşanan herhangi bir gelişme olumlu veya olumsuz olması fark etmeksizin dünyanın başka yerlerinde de etkilerini hissettirmeye başlamıştır. Bilgi ve sermayenin akışı da bir o kadar hız kazanmıştır. Bu durum eski düzendeki güç dengelerini de sarsmaya başlamış; var olan kurumların reform ihtiyacını gün yüzüne çıkarmıştır. Bütün bu gelişmelerin ışığında daha önce de literatürde var olan; fakat küreselleşmenin artmasıyla beraber tekrar popüler bir hal alan "yönetişim" kavramı tekrar gün yüzüne çıkmıştır.

Küresel yönetişim kavramının artan popülerliği ile birlikte ortaya çıkan yeni uluslararası sistemde yeni güç ittifakları ortaya çıkmıştır. Daha önceleri sistemde bir nevi marjinalleştirilen ve gelişmiş ülkelerin gerisinde kalan ülkelerin gerek kendi başlarına gerekse ittifaklar ile gelişme yönünde hızlı bir ilerleme kaydettikleri söylenebilir. 2003 yılından itibaren BRICS'e katılarak daha geniş bir alanda diyalog arayışı içerisinde olan IBSA platformu, gelişmekte olan üç farklı ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler bir araya gelerek ortak ekonomik ve sosyal refah arayışına girmiştir. Aynı zamanda farklı kıtalarda farklı etnik kimliklerdeki bu üç ülke kendi bölgelerinde rol model olma yolunda ilerlemektedirler. Çalışmada da anlaşılacağı üzere bu ülkelerin ortaya sürdükleri ittifaklar sayesinde G7 ülkelerinin uzun vadede yerini alacakları ön

görüsü mevcuttur. Hali hazırdaki ekonomik ve sosyal performanslarına bakıldığında, gerek büyüme hızları, gerek kişi başına düşen milli gelirleri, gerekse küresel yönetişime katkıları neticesinde bu ön görülerin gerçekleşebileceği düşüncesi ağır basmakta ve açıkça görülmektedir. Belirtildiği üzere üstün gelişme oranı gösteren yegâne ülkeler IBSA ülkeleri değildir. Türkiye de son yıllarda kayda değer bir gelişme hızı göstererek, yeni uluslararası sistemde yükselen güçlerden bir tanesi olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Bu çalışmada ABD ve AB de dâhil edilerek IBSA ülkeleri ile Türkiye'nin son on yıldaki büyüme ve gelişmişlik oranları analiz edilmiş; IBSA ve Türkiye'nin performanslarının ABD'ye AB'ye kıyasla daha iyi olduğu gözler önüne serilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, şu anda ekonomik ve sosyal anlamda gelişmiş ülkelerden daha iyi konumda olduklarını söylemek çok doğru olmayacaktır; fakat uzun vadede bu gelişme oranları korunabilirse, performans açısında gelişmiş ülkelerin de önüne geçecekleri ön görülmüştür. Diğer yandan Türkiye ve IBSA ülkelerinin karşılaştırılmalı analizinde Türkiye'nin gerek coğrafi gerek jeo-stratejik anlamda daha fazla avantajı varken; IBSA ülkelerinden daha kötü bir performans sergilediği aşikardır; fakat Türkiye de IBSA ülkeleri gibi uluslararası sistemi ve var olan düzende yer alan kuruluşların yapılarını sorgular vaziyettedir ve uzun vadede gelişmesini sürdürüp, bölgesinde rol model olmayı amaçlamaktadır. Kısaca, yeni dünya düzeninde ve artan neo-liberal politikalar ışığında, BM gibi küresel yönetişimin en önemli ayağı kabul edilen kurumların yapılarının reforma tabii tutulmaları gereklidir. Bu şekilde yeni dünya düzenine ayak uydurulacaktır ve gelişmekte olan ülkelerin marjinalleştirilmeleri önleneceğinden, barış ve huzur ortamı nispeten sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Alden, C., & Schoeman, M. (2015). IBSA'dan BRICS'e Güney Afrika ve Küresel Güney. *Analist*(58), s. 24-27.

Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.

Dal, E. ve diğerleri. (2016), BRICS Ülkeleriyle Mukayeseli Bir Analiz: Türkiye'nin Küresel Yönetişine Katkısı, *Analist Dergisi*, S.65,S.36-45.

Davutoğlu, A. (2012). Küresel Yönetişim. *Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi*, s. 3-14.

Frank, W. P., & Frank, E. C. (2010). International business challenge: can the BRIC countries take world economic leadership away from the traditional leadership in the near future. *International Journal of Arts and Sciences*, 3(13), s.46-54.

Haibin, N. (2012). "BRICS in global governance", Dialogue on Globalization. *Friedrich Ebert Stiftung*, s.1-5.

Milani, C. (2015). Brezilya'nın Dış Politikası ve Değişen Dünya Düzeni. *Analist(58)*, s. 28-31.

O'Neil, J.,(2001). "Building Better Global BRICs", Goldman Sachs Economis Research Group, *Global Economic Paper*, No:6, s.1-15.

Öniş, Z., & Kutlay, M. (2015). Demokratik BRICS'ler Küresel Yönetişimin Geleceğini Etkileme Potansiyeline Sahip. *Analist*(58), s. 20-23.

Özer, M. A. (2006). Yönetişim üzerine notlar. *Sayıştay Dergisi*, 63(1), s.59-89.

Sandalcılar, A.R. (2012). Türkiye'nin BRIC ülkeleriyle Ticari Potansiyeli: Panel Çekim Modeli Yaklaşımı. *Journal of Yaşar University*, 25(7). s.4164-4175.

Sohal, A. S., & Fitzpatrick, P. (2002). IT governance and management in large Australian organisations. *International Journal of Production Economics*, 75(1), s.97-112.

Tekeli, İ. (1996). Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine. *Sosyal Demokrat Değişim*, 3, 45-54.

Vierira, M. A., & Alden, C. (2011). India, Brazil, and South Africa (IBSA): South-South Cooperation anda the Paradox of Regional Leadership. *Global Governance*(17), s.507-528.

World Bank. (2016). 11 24, 2016 tarihinde http://data.worldbank.org/country/india adresinden alındı.

Yüksel, M. (2000). Yönetişim Kavramı Üzerine. *Ankara Barosu Dergisi*, 58(3), s.145-159.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ